

overeenkomstig proces af? Wij mogen niet generaliseren. Nagenoeg alle militairen waren in den beginne bevreesd – bevolgen van de angst, gewond te raken of het leven te verliezen. De een at in zijn nervositeit alles op wat maar eetbaar was (om te beginnen het militaire noodrantsoen), de ander kon geen hap door de keel krijgen. Schokkend was steeds de vuurdoop – het fluiten der kogels en gieren der granaten, de ontploffingen, het zien van de eerste gewonden, de eerste gesneuvelden. Ergens bij de Maas in Noord-Brabant doken twee Duitse duikbommenwerpers op een Nederlandse luchtafweerbatterij neer. ‘Een van de mannen van het afweergeschut’, schreef een militair die met zijn compagnie langstrok,

‘was doodgeschoten. Het is moeilijk, de emotie te beschrijven die we voelden toen we hem zagen liggen. Je was verontwaardigd maar niet eens razend, meer nieuwsgierig dan iets anders. De eerste gesneuvelde! ‘Ik wou dat ik voorlopig een vogeltje was’, zei iemand. Het was de eerste keer in zijn leven dat hij een dode zag. Het was een schok, zoals de beschieting uit de lucht, waarvan geen van ons tevoren een voorstelling had. De rest van die dag lagen we langs de dijk, zoveel mogelijk onder de bomen. Wij waren al gedemoraliseerd.’¹

Men ziet: deze compagnie werd verder die eerste dag niet in de strijd betrokken. Bij vele van de onderdelen aan de Maas waar dat wèl het geval was, kwam men over de schok van de vuurdoop heen, aanvaardde de gevaren en risico’s van het gevecht en sloeg vastberaden van zich af. Het feit dat men (met slechte verbindingen!) in kleine groepjes bijeen zat (een paar man samen in één bunker of dicht naast elkaar in z.g. schuttersputjes) had, naast nadelen, het grote voordeel dat van het voorbeeld van één flinke kerel een onmiddellijk effect kon uitgaan. Neem die wachtmeester die bij een klein veerbootje over de Maas, dicht bij het klooster van St. Agatha (tussen Gennep en Mook: een punt waar de Duitsers de rivier wilden oversteken) een stokoud kanon bediende:

‘De omgeving van het voetveer . . . lag onder zwaar vuur, waarvan in het bijzonder het kanon van 8-staal, bediend door een wachtmeester en acht man, te lijden had. Deze flinke wachtmeester besloot af te wijken van zijn instructie om slechts op pantserwagens te vuren, deed de voorbereide hulpmiddelen voor nachtelijk vuur afbreken en het stuk omzetten, zodat hij vuur kon brengen op een vijandelijk mitrailleursnest in een schuur naast het veerhuis.

Hoewel het vijandelijk vuur het bijna onmogelijk maakte, het kanon te richten, slaagde hij daarin en wist de schuur met het mitrailleursnest te vernietigen. Hij zelf werd driemaal gewond en had daardoor een verlamde arm. Des-

¹ M. Smedts in *Den vaderland getrouwe. Een boek over oorlog en verzet . . . geschreven door mensen die beleefd hebben wat ze schreven* (1962), p. 18.